

LIETUVOS VYRIAUSIASIS ADMINISTRACINIS TEISMAS

SPRENDIMAS LIETUVOS RESPUBLIKOS VARDU

2016 m. gegužės 3 d.
Vilnius

Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo išplėstinė teisėjų kolegija, susidedanti iš teisėjų Laimučio Alechnavičiaus, Anatolijaus Baranovo, Romano Klišausko (kolegijos pirmininkas), Dainiaus Raižio ir Skirgailės Žalimienės (pranešėja),

sekretoriaujant Gitanai Aleliūnaitei,

dalyvaujant atsakovo Lietuvos Respublikos aplinkos ministerijos atstovei E. P.,

viešame teismo posėdyje išnagrino norminę administracinę bylą pagal Lietuvos Respublikos Seimo nario Broniaus Bradausko pareiškimą dėl Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2000 m. birželio 27 d. įsakymu Nr. 258 patvirtintų Medžioklės Lietuvos Respublikos teritorijoje taisyklių 75 punkto (2010 m. rugsėjo 15 d. įsakymo Nr. D1-768 redakcija) ta apimtimi, kuria nustatyta, jog medžioklėje dalyvaujantys medžiotojai aplinkos apsaugos valstybinės kontrolės pareigūnų reikalavimu privalo leisti būti tikrinami neblaivumo (girtumo) ar apsvaigimo nuo psichotropinių medžiagų būsenai nustatyti, atitikties Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodekso 270¹ straipsniui (2002 m. gruodžio 10 d. įstatymo Nr. IX-1260 redakcija), Lietuvos Respublikos alkoholio kontrolės įstatymo 26 straipsnio 2 daliai (2012 m. birželio 21 d. įstatymo Nr. XI-2103 redakcija), Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2006 m. gegužės 12 d. nutarimu Nr. 452 patvirtintų Transporto priemonės vairuojančių ir kitų asmenų neblaivumo (girtumo) ar apsvaigimo nustatymo taisyklių 2 punkto 5 daliai (2012 m. birželio 27 d. nutarimo Nr. 761 redakcija) bei Lietuvos Respublikos Konstitucijoje įtvirtintiems teisinės valstybės, teisės aktų hierarchijos principams.

Išplėstinė teisėjų kolegija

n u s t a t ė :

I.

1. Pareiškėjas Lietuvos Respublikos Seimo narys Bronius Bradauskas (toliau – ir pareiškėjas) 2015 m. rugpjūčio 19 d. prašymu kreipėsi į Lietuvos vyriausiąjį administracinį teismą, prašydamas ištirti, ar Lietuvos Respublikos aplinkos ministro (toliau – ir aplinkos ministras) 2000 m. birželio 27 d. įsakymu Nr. 258 „Dėl Medžioklės Lietuvos Respublikos teritorijoje taisyklių patvirtinimo“ patvirtintų Medžioklės Lietuvos Respublikos teritorijoje

taisyklių (toliau – ir Medžioklės taisyklės) 75 punktą (2010 m. rugsėjo 15 d. įsakymo Nr. D1-768 redakcija) ta apimtimi, kuria nustatyta, jog medžioklėje dalyvaujantys medžiotojai aplinkos apsaugos valstybinės kontrolės pareigūnų reikalavimu privalo leisti būti tikrinami neblaivumo (girtumo) ar apsvaigimo nuo psichotropinių medžiagų būsenai nustatyti, neprieštarauja Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodekso (toliau – ir ATPK) 270¹ straipsniui (2002 m. gruodžio 10 d. įstatymo Nr. IX-1260 redakcija), Lietuvos Respublikos alkoholio kontrolės įstatymo 26 straipsnio 2 daliai (2012 m. birželio 21 d. įstatymo Nr. XI-2103 redakcija), Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2006 m. gegužės 12 d. nutarimu Nr. 452 patvirtintų Transporto priemonės vairuojančių ir kitų asmenų neblaivumo (girtumo) ar apsvaigimo nustatymo taisyklių (toliau – ir Apsvaigimo nustatymo taisyklės) 2 punkto 5 daliai (2012 m. birželio 27 d. nutarimo Nr. 761 redakcija) bei Lietuvos Respublikos Konstitucijoje (toliau – ir Konstitucija) įtvirtintiems teisinės valstybės, teisės aktų hierarchijos principams.

2. Pareiškėjo 2015 m. rugpjūčio 19 d. prašyme nurodyti šie teisiniai argumentai, kuriais grindžiamos abejonės dėl ginčijamos nuostatos teisėtumo:

2.1. Medžioklės taisyklių 75 punkte (2010 m. rugsėjo 15 d. įsakymo Nr. D1-768 redakcija) įtvirtinus teisinį reguliavimą, kuriuo aplinkos apsaugos valstybinės kontrolės pareigūnams suteikta kompetencija reikalauti medžioklėje dalyvaujančius medžiotojus leisti būti patikrintiems neblaivumo (girtumo) ar apsvaigimo nuo psichotropinių medžiagų būsenai nustatyti, buvo išplėstas subjektų, atliekančių neblaivumo (girtumo) ar apsvaigimo nuo psichotropinių medžiagų būsenos patikrinimą, ratas. Pareiškėjas pažymi, jog tiek ATPK 270¹ straipsnyje, tiek Alkoholio kontrolės įstatymo 26 straipsnio 2 dalyje nustatyta, jog asmenų neblaivumas (girtumas) ir apsvaigimas tikrinami Lietuvos Respublikos Vyriausybės nustatyta tvarka, tuo tarpu vienintelis Lietuvos Respublikos Vyriausybės patvirtintas teisės aktas, susijęs su neblaivumo (girtumo) ar apsvaigimo nuo psichotropinių medžiagų būsenos nustatymu – Apsvaigimo nustatymo taisyklės – nenumato aplinkos apsaugos valstybinės kontrolės pareigūnų subjektų, turinčių teisę atlikti tokį patikrinimą, sąrašą (į sąrašą yra įtraukti policijos ir karo policijos, Valstybinės vidaus vandenų laivybos inspekcijos (toliau – ir Inspekcija) pareigūnai, darbdaviai ir darbdavių įgalioti asmenys, probuotojai, karinių vienetų vadai ir jų įgalioti asmenys) (Apsvaigimo nustatymo taisyklių 2 p. 5 d.). Pažymi, jog tai, kad fiksuojamas neblaivumo (girtumo) ar apsvaigimo faktas turi būti nustatytas ir užfiksuotas Lietuvos Respublikos Vyriausybės nustatyta tvarka numato ir lygiagrečiai su Medžioklės taisyklėmis galiojantis kitas aplinkos ministro 2004 m. spalio 28 d. įsakymas Nr. D1-559, kuriuo patvirtintos „Administracinių teisės pažeidimų protokolų ir nutarimų dokumentų blankų apskaitos bei administracinių teisės pažeidimų bylų registravimo ir tvarkymo taisyklės“.

2.2. Apsvaigimo nustatymo taisyklių pakeitimais nuo 2008 m. buvo plečiamas subjektų, turinčių teisę teisės aktų nustatyta tvarka atlikti neblaivumo (girtumo) ir apsvaigimo patikrinimą, ratas, tačiau aplinkos apsaugos valstybinės kontrolės pareigūnai į jį įtraukti nebuvo.

2.3. Pareiškėjas remiasi Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo bei Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktika bei teigia, kad teisė Medžioklės taisyklėse nustatyti papildomą subjektą, galintį tikrinti medžiotojų neblaivumą (girtumą) ar apsvaigimą, Lietuvos Respublikos aplinkos ministerijai nedeleguota, ji, žemesnės teisinės galios teisės aktu nustatydamą platesnes galimybes riboti asmenų teises, sureguliuo tuos visuomeninius santykius, kurie gali būti reguliuojami tik aukštesnės galios teisės aktais (įstatymu), be to, nustatė tokį teisinį reguliavimą, kuris konkuruoja su aukštesnės galios teisės akte nustatytu reguliavimu, todėl pareiškėjui kyla abejonė, ar aplinkos ministras, Medžioklės taisyklių 75 punkte (2010 m. rugsėjo 15 d. įsakymo Nr. D1-768 redakcija) nustatydamas teisę aplinkos apsaugos valstybinės kontrolės pareigūnams tikrinti medžioklėje dalyvaujančius medžiotojus neblaivumo (girtumo) ar apsvaigimo nuo psichotropinių medžiagų būsenai nustatyti, neviršijo savo kompetencijos, ar priimdamas teisės aktą laikėsi subordinacijos pagal juridinę galią, ar tokie teisėkūros subjekto veiksmai neprieštarauja Konstitucijoje įtvirtintiems teisės aktų hierarchijos principui ir konstituciniam teisinės valstybės principui.

II.

3. Rengiant norminę administracinę bylą nagrinėti Lietuvos vyriausiajame administraciniame teisme, buvo gautas atsakovo Lietuvos Respublikos aplinkos ministerijos atsiliepimas, kuriame prašoma aplinkos ministro 2000 m. birželio 27 d. įsakymo Nr. 258 „Dėl Medžioklės Lietuvos Respublikos teritorijoje taisyklių patvirtinimo“ dalį dėl Medžioklės taisyklių 75 punkto (2010 m. rugsėjo 15 d. įsakymo Nr. D1-768 redakcija) pripažinti teisėtu, o pareiškėjo prašymą atmesti kaip nepagrįstą. Atsakovo atsiliepimas grindžiamas šiais esminiais teisiniais argumentais:

3.1. Lietuvos Respublikos medžioklės įstatymo 5 straipsnio 2 dalies 1 punkte yra įtvirtintas įpareigojimas Aplinkos ministerijai parengti Medžioklės taisykles, nustatančias: medžiojamųjų gyvūnų rūšių sąrašą ir šių gyvūnų medžioklės terminus; draudžiamus ir leidžiamus medžioklės būdus ir jų taikymo terminus, draudžiamus ir leidžiamus naudoti įrankius; medžiojamųjų gyvūnų, kurių medžiojimas yra ribojamas, sąrašą, kasmetinio jų sumedžiojimo limitų nustatymo atskiruose medžioklės plotų vienetuose ir Lietuvos Respublikoje tvarką; saugaus elgesio medžioklėje ir kitus medžiojimo reikalavimus (Medžioklės taisyklių 1 p.). Pažymėtina, kad atsižvelgiant į Medžioklės įstatymo 2 straipsnio 9 punkte įtvirtintą medžioklės apibrėžimą, ši veikla dėl medžioklėje dalyvaujančių asmenų saugumo, medžioklės etikos normų laikymosi užtikrinimo yra nesuderinama su alkoholio, narkotinių ar psichotropinių medžiagų vartojimu. Medžioklės taisyklių 58.3 ir 58.4 punktai įtvirtina tokius draudimus, o 74 punktu jie priskiriami šiurkštiems Medžioklės taisyklių pažeidimams.

3.2. Medžioklės taisyklių 75 punkto dalis, kurios teisėtumą prašoma ištirti, nustato aplinkos apsaugos valstybinės kontrolės pareigūnų teisę reikalauti medžioklėje dalyvaujančių asmenų tikrintis neblaivumo (girtumo) ar apsvaigimo būsenai nustatyti, tačiau neįtvirtina šių pareigūnų teisės medžiotojus tikrinti. Atsakovo teigimu, pareiškėjas šią nuostatą aiškina plečiamai ir netinkamai, todėl išvelgia jos prieštaravimą aukštesnės galios teisės aktams. Pažymi, kad Medžioklės taisyklių 75 punktas aplinkos apsaugos valstybinės kontrolės pareigūnų tikrinti medžioklėje dalyvaujančių asmenų neblaivumą (girtumą) ar apsvaigimą neįgalioja, juo yra įtvirtinta šių pareigūnų teisė reikalauti medžioklėje dalyvaujančių medžiotojų tikrintis neblaivumo (girtumo) ar apsvaigimo būsenai nustatyti, kylanti iš Lietuvos Respublikos aplinkos apsaugos valstybinės kontrolės įstatyme įtvirtintos vienos iš aplinkos apsaugos valstybinės kontrolės pareigūnų pareigų – užkirsti kelią aplinkos apsaugą reglamentuojančių teisės normų pažeidimams.

3.3. Medžioklės taisyklių 73 punkte nustatyta, kad Medžioklės taisyklių reikalavimų laikymosi kontrolę pagal kompetenciją vykdo aplinkos apsaugos valstybinės kontrolės ir policijos pareigūnai. Apsvaigimo nustatymo taisyklės numato, jog policijos pareigūnai nustatyta tvarka tikrina asmenų, sulaikytų už administracinių teisės pažeidimų padarymą, neblaivumą (girtumą) arba išrašo siuntimą ir pristato juos į asmens sveikatos priežiūros įstaigą atlikti medicininės apžiūros (22 p. 5 d.). Atsakovo teigimu, iš šių nuostatų darytina išvada, kad policijos pareigūnai turi kompetenciją tikrinti, ar asmenys nėra apsvaigę nuo alkoholio, narkotinių ar psichotropinių medžiagų, o Medžioklės taisyklių 73 punktas suteikia jiems teisę taip pat vykdyti ir Medžioklės taisyklių reikalavimų laikymosi kontrolę. Taigi konstatuotina, jog Medžioklės taisyklės nenumato kitokio teisinio reguliavimo asmenų neblaivumo (girtumo) ar apsvaigimo nustatymui, nei numatytasis Lietuvos Respublikos Vyriausybės patvirtintose Apsvaigimo nustatymo taisyklėse ir neišplečia šių taisyklių 2 punkto 5 dalyje įtvirtinto subjekto, turinčio teisę tikrinti asmenų neblaivumą (girtumą), sąrašo.

3.4. Medžioklės taisyklių 75 punktui neprieštaraujant Apsvaigimo nustatymo taisyklėms, t. y. aplinkos ministrui nenustačius kitokios nei Lietuvos Respublikos Vyriausybės nustatytoji asmenų neblaivumo (girtumo) ar apsvaigimo būsenos nustatymo tvarkos, ši teisės norma neprieštarauja ir kitoms pareiškėjo nurodytoms teisės aktų nuostatoms (ATPK 270¹ str., Alkoholio kontrolės įstatymo 26 str. 2 d.), įtvirtinančioms, kad neblaivumo (girtumo) ar

apsvaigimo būsenos nustatymas vykdomas Lietuvos Respublikos Vyriausybės (jos įgaliotos institucijos) nustatyta tvarka.

3.5. Atsižvelgiant į tai, kad Medžioklės įstatyme yra įtvirtinta aplinkos ministro pareiga nustatyti Medžioklės taisykles, aplinkos ministras buvo įgaliotas ir kompetentingas jas patvirtinti, todėl pareiškėjo argumentas, jog patvirtindamas Medžioklės taisyklių 75 punktą aplinkos ministras viršijo teisės aktais jam suteiktą kompetenciją ir priėmė norminį administracinį teisės aktą, kurio jis nėra įgaliotas priimti, yra nepagrįstas. Atsakovas pažymi, jog, be kita ko, Medžioklės taisyklės privalo nustatyti saugaus elgesio medžioklėje reikalavimus, todėl jomis ne tik uždrausta medžioti neblaiviams ar apsvaigusiems, bet ir nustatyta šios taisyklės įgyvendinimo ir užtikrinimo kontrolė. Taip pat nurodo, kad Medžioklės taisyklių 75 punktui nekeičiant aukštesnės galios teisės aktų nustatytos tvarkos, t. y. nenurodant, kad neblaivumą (girtumą) ar apsvaigimą gali nustatyti asmenys, kuriems kompetencija nesuteikta Lietuvos Respublikos Vyriausybės patvirtintose Apsvaigimo nustatymo taisyklėse, nepagrįstas ir pareiškėjo teiginys, jog šiuo atveju žemesnės galios teisės aktu (ministro įsakymu) nustatytas teisinis reguliavimas konkuruoja su nustatytuoju aukštesnės galios teisės aktu (Vyriausybės nutarimu), taip pažeidžiant konstitucinį teisės aktų hierarchijos principą.

Išplėstinė teisėjų kolegija

k o n s t a t u o j a :

III.

4. Nagrinėjamoje norminėje administracinėje byloje pareiškėjas iškėlė klausimą dėl Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2000 m. birželio 27 d. įsakymu Nr. 258 patvirtintų Medžioklės Lietuvos Respublikos teritorijoje taisyklių 75 punkto (2010 m. rugsėjo 15 d. įsakymo Nr. D1-768 redakcija) ta apimtimi, kuria numatyta, jog medžioklėje dalyvaujantys medžiotojai aplinkos apsaugos valstybinės kontrolės pareigūnų reikalavimu privalo leisti būti tikrinami neblaivumo (girtumo) ar apsvaigimo nuo psichotropinių medžiagų būsenai nustatyti, atitikties ATPK 270¹ straipsniui, Alkoholio kontrolės įstatymo 26 straipsnio 2 daliai, Apsvaigimo nustatymo taisyklių 2 punkto 5 daliai bei Lietuvos Respublikos Konstitucijoje įtvirtintiems teisinės valstybės, teisės aktų hierarchijos principams.

5. Ginčijamame Medžioklės taisyklių 75 punkte nustatyta, kad medžioklėje dalyvaujantys medžiotojai aplinkos apsaugos valstybinės kontrolės pareigūnų reikalavimu privalo leisti būti tikrinami neblaivumo (girtumo) ar apsvaigimo nuo psichotropinių medžiagų būsenai nustatyti. Asmuo, atsisakęs ar vengiantis pasitikrinti blaivumą ar apsvaigimo nuo psichotropinių medžiagų būseną, laikomas neblaiviu ar apsvaigusiu nuo psichotropinių medžiagų.

6. Išplėstinė teisėjų kolegija pažymi, jog iš Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo (toliau – ir ABTĮ) šešioliktojo skirsnio, nustatančio pareiškimų ištirti norminių administracinių aktų teisėtumą nagrinėjimo tvarką, matyti, kad norminės administracinės bylos nagrinėjimo ribas, visų pirma, apibrėžia pareiškėjo pateiktas prašymas, jo apimtis, taip pat ši prašymą pagrindžiantys teisiniai argumentai. Pareiškėjas minėtos nuostatos teisėtumą kvestionuoja tuo aspektu, kad ATPK 270¹ straipsnis ir Alkoholio kontrolės įstatymo 26 straipsnio 2 dalis nustatyti asmens neblaivumo arba apsvaigimo nuo narkotinių ar psichotropinių medžiagų nustatymo ir tikrinimo tvarką deleguoja Lietuvos Respublikos Vyriausybei, tačiau nagrinėjamu atveju tai padaryta žemesnės teisinės galios poįstatyminiu teisės aktu – Medžioklės taisyklių, kurias patvirtino aplinkos ministras, 75 punkte. Taigi išplėstinė teisėjų kolegija šioje byloje nagrinės pareiškėjo prašymą ir vertins ginčijamo Medžioklės taisyklių 75 punkto teisėtumą pareiškime suformuluoto prašymo (dalyko bei argumentų) ribose – nagrinės, ar šiame Medžioklės taisyklių punkte galėjo būti nustatyta teisė aplinkos apsaugos valstybinės kontrolės pareigūnams reikalauti, kad medžioklėje dalyvaujantys medžiotojai pasitikrintų neblaivumo (girtumo) ar

apsvaigimo nuo psichotropinių medžiagų būseną. Pažymėtina, jog ginčo nuostatoje įtvirtinus, kad aplinkos apsaugos valstybinės kontrolės pareigūnui pareikalavus, medžiotojas privalo leisti būti tikrinamas jo neblaivumo (girtumo) ar apsvaigimo nuo psichotropinių medžiagų būsenai nustatyti, tokiu būdu Aplinkos ministerija, viena vertus, įtvirtino aplinkos apsaugos valstybinės kontrolės pareigūnų teisę reikalauti, kad medžiotojai pasitikrintų neblaivumo (apsvaigimo) būseną, o kita vertus – medžiotojų pareigą paklusti aplinkos apsaugos valstybinės kontrolės pareigūnų nurodymui pasitikrinti bei tokios pareigos nevykdymo pasekmes – laikymą, jog asmuo yra neblaivus ar apsvaigęs nuo psichotropinių medžiagų.

7. Kaip jau buvo minėta, pareiškėjas prašo iširti ginčo nuostatos atitiktį *inter alia* konstituciniam teisinės valstybės principui, teisės aktų hierarchijos principui. Iš pareiškime nurodytų motyvų matyti, jog abejonės dėl nurodytos Medžioklės taisyklių nuostatos atitikties minėtiems principams kilo tuo aspektu, ar ginčijamoje Medžioklės taisyklių vykdymo kontrolę reguliuojančioje poįstatyminio teisės akto nuostatoje, reglamentuojančioje aplinkos apsaugos valstybinės kontrolės pareigūnų teisę suvaržyti kitų asmenų, t. y. medžioklėje dalyvaujančių medžiotojų, veiksmų laisvę, nėra įtvirtintas teisinis reguliavimas, kuris gali būti nustatytas tik įstatyme arba Vyriausybės nutarime. Įvertinus tai, kas išdėstyta, nagrinėjamoje norminėje administracinėje byloje Medžioklės taisyklių 75 punkto atitiktis konstituciniam teisinės valstybės principui, teisės aktų hierarchijos principui bus tirama ir vertinama būtent tuo aspektu, ar ginčijamas teisinis reguliavimas galėjo būti nustatytas aplinkos ministro priimtame poįstatyminiame teisės akte.

8. Pasisakydama dėl ginčijamos Medžioklės taisyklių 75 punkto nuostatos atitikties konstituciniam teisinės valstybės principui bei iš jo kylančiam teisės aktų hierarchijos principui, išplėstinė teisėjų kolegija pirmiausia pažymi, jog Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas, aiškindamas konstitucinį teisinės valstybės principą, ne kartą yra konstatavęs, kad konstitucinis teisinės valstybės principas – universalus principas, kuriuo yra grindžiama visa Lietuvos teisės sistema ir pati Konstitucija, kad konstitucinis teisinės valstybės principas aiškintinas neatsiejamai nuo Konstitucijos preambuleje skelbiamo atviros, teisingos, darnios pilietinės visuomenės ir teisinės valstybės siekio, kad minėto konstitucinio principo turinys atsiskleidžia įvairiose Konstitucijos nuostatose. Šio principo esmė – teisės viešpatavimas. Konstitucinis teisinės valstybės principas – itin talpus, jis apima daug įvairių tarpusavyje susijusių imperatyvų. Juo turi būti vadovojamasi ir kuriant teisę, ir ją įgyvendinant (Konstitucinio Teismo 2004 m. gruodžio 29 d., 2012 m. vasario 6 d., 2012 m. liepos 3 d. ir kt. nutarimai). Konstitucinis teisinės valstybės principas suponuoja įvairius reikalavimus įstatymų leidėjui, kitiems teisėkūros subjektams, *inter alia* tai, kad teisėkūros subjektai teisės aktus gali leisti tik neviršydami savo įgaliojimų (Konstitucinio Teismo 2004 m. gruodžio 13 d., 2006 m. sausio 16 d., 2010 m. kovo 22 d., 2013 m. balandžio 2 d. ir kt. nutarimai). Konstitucijoje įtvirtintas teisinės valstybės principas suponuoja ir teisės aktų hierarchiją, *inter alia* tai, kad poįstatyminiai teisės aktai negali prieštarauti įstatymams, konstituciniams įstatymams ir Konstitucijai, kad poįstatyminiai teisės aktai turi būti priimami remiantis įstatymais, kad poįstatyminis teisės aktas yra įstatymo normų taikymo aktas, nepaisant to, ar tas aktas yra vienkartinio (*ad hoc*) taikymo, ar nuolatinio galiojimo (Konstitucinio Teismo 2007 m. rugsėjo 6 d., 2009 m. balandžio 29 d., 2009 m. spalio 8 d., 2011 m. birželio 9 d. nutarimai). Konstitucinis teisinės valstybės principas neleidžia poįstatyminiais teisės aktais reguliuoti santykių, kurie gali būti reguliuojami tik įstatymu, taip pat poįstatyminiais teisės aktais nustatyti tokio teisinio reguliavimo, kuris konkuruotų su nustatytu įstatyme, nebūtų grindžiamas įstatymais (Konstitucinio Teismo 2006 m. kovo 14 d., 2009 m. birželio 22 d., 2013 m. lapkričio 6 d. ir kt. nutarimai).

9. Šiame kontekste taip pat pažymėtina ir tai, jog Konstitucinis Teismas yra išaiškinęs, kad pagal Konstituciją su žmogaus teisių ir laisvių turinio apibrėžimu, jų įgyvendinimo garantijų įtvirtinimu susijusį teisinį reguliavimą galima nustatyti tik įstatymu, tačiau tada, kai Konstitucija nereikalauja, kad tam tikri su žmogaus teisėmis, jų įgyvendinimu susiję santykiai būtų reguliuojami įstatymais, juos galima reguliuoti ir poįstatyminiais teisės aktais (*inter alia* žmogaus teisių įgyvendinimo procesinius (procedūrinius) santykius ir pan.). Antai kai kada poreikį

įstatymų nustatyta teisinį reguliavimą detalizuoti ir sukonkretinti poįstatyminiuose teisės aktuose gali lemti būtinumas teisėkūroje remtis specialiomis žiniomis ar specialia (profesine) kompetencija (Konstitucinio Teismo 2005 m. vasario 7 d., 2005 m. gegužės 5 d. nutarimai). Tačiau (tai savo aktuose taip pat ne kartą yra pabrėžęs Konstitucinis Teismas) jokiomis aplinkybėmis poįstatyminiais teisės aktais negalima nustatyti asmens teisės atsiradimo sąlygų, riboti teisės apimties; poįstatyminiais teisės aktais negalima nustatyti ir tokio su žmogaus teisėmis, jų įgyvendinimu susijusių santykių teisinio reguliavimo, kuris konkuruotų su nustatytuoju įstatyme (žr., pvz., Konstitucinio Teismo 2004 m. gruodžio 13 d., 2007 m. gegužės 5 d. nutarimus). Taigi matyti, kad tam tikri su žmogaus teisėmis, jų įgyvendinimu susiję santykiai gali būti reguliuojami ir poįstatyminiais teisės aktais, kartu laikantis iš konstitucinio teisinės valstybės principo kylančių reikalavimų.

10. Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas savo praktikoje taip pat nuosekliai pažymi viešojo administravimo subjektų pareigą veikti paisant aukštesnės galios teisės aktais suteiktos kompetencijos ribų. Viešojo administravimo subjektų kompetencija turi būti nustatyta įstatymu, veikla vykdoma tik jiems priskirtos kompetencijos ribose, bet kokie viešojo administravimo subjektų veiksmai ar sprendimai, priimti viršijant nustatyta kompetenciją, pripažįstami neteisėtais (žr., pvz., Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2006 m. liepos 25 d. išplėstinės teisėjų kolegijos sprendimą administracinėje byloje Nr. I¹-2/2006, 2008 m. lapkričio 28 d. išplėstinės teisėjų kolegijos sprendimą administracinėje byloje Nr. I⁴⁴⁴-4/2008, 2013 m. gruodžio 17 d. išplėstinės teisėjų kolegijos sprendimą administracinėje byloje Nr. I⁵⁵²-22/2013 ir kt.), o atitinkamam teisėkūros subjektui viršijus jam teisės aktais suteiktą kompetenciją ir priėmus norminį administracinį aktą, kurį jis nėra įgaliotas priimti, kartu pažeidžiamas ir Konstitucijos preambulėje įtvirtintas teisinės valstybės principas (žr., pvz., Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2006 m. liepos 28 d. išplėstinės teisėjų kolegijos sprendimą administracinėje byloje Nr. I⁴⁴⁴-4/2006, 2007 m. lapkričio 23 d. išplėstinės teisėjų kolegijos sprendimą administracinėje byloje Nr. I⁴³⁸-15/2007, 2008 m. lapkričio 28 d. išplėstinės teisėjų kolegijos sprendimą administracinėje byloje Nr. I⁴⁴⁴-4/2008, 2011 m. birželio 20 d. sprendimą administracinėje byloje Nr. I⁷⁵⁶-6/2011, 2012 m. gegužės 21 d. išplėstinės teisėjų kolegijos sprendimą administracinėje byloje Nr. I⁵⁰²-12/2012, 2013 m. balandžio 30 d. išplėstinės teisėjų kolegijos sprendimą administracinėje byloje Nr. I¹⁴⁶-10/2013).

11. Atsakomybė už medžiojimą esant neblaiviam arba apsvaigusiam nuo narkotinių arba psichotropinių medžiagų asmeniui yra įtvirtinta Administracinių teisės pažeidimų kodekso 85 straipsnio 7 dalyje. Be to, ATPK 270¹ straipsnyje nustatyta, jog jeigu yra pakankamas pagrindas manyti, kad asmenys, sulaikyti už administracinių teisės pažeidimų padarymą, yra neblaivūs arba apsvaigę nuo narkotinių ar psichotropinių medžiagų, nustatyta tvarka turi būti patikrinama, ar jie yra neblaivūs arba apsvaigę nuo narkotinių ar psichotropinių medžiagų (1 d.). Nurodyti asmenys siunčiami neblaivumui arba apsvaigimui nuo narkotinių ar psichotropinių medžiagų nustatyti ir tikrinami Lietuvos Respublikos Vyriausybės nustatyta tvarka (2 d.). Alkoholio kontrolės įstatymo 26 straipsnio 2 dalyje numatyta, jog darbuotojų, transporto priemonės vairuojančių ir kitų asmenų neblaivumo (girtumo) kontrolės tvarką, darbo, vairavimo metu leidžiamą maksimalią etilo alkoholio koncentraciją asmenų iškvepiamame ore, kraujyje ir kituose organizmo skysčiuose nustato Lietuvos Respublikos Vyriausybė ar jos įgaliota institucija. Taigi tiek ATPK, tiek Alkoholio kontrolės įstatyme įstatymų leidėjas nustatyti asmenų neblaivumo (girtumo) kontrolės tvarką įgaliojo Lietuvos Respublikos Vyriausybę.

12. Vadovaujantis minėtomis ATPK bei Alkoholio kontrolės įstatymo bei kitų įstatymų nuostatomis priimtos Apsvaigimo nustatymo taisyklės, patvirtintos Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2006 m. gegužės 12 d. nutarimu Nr. 452, numato, jog tikrinimas – policijos ar karo policijos, Inspekcijos pareigūnų, darbdavių ar darbdavių įgaliotų asmenų, probuotojų, karinių vienetų vadų ar jų įgaliotų asmenų veiksmai, kai specialiosiomis techninėmis priemonėmis, kurių metrologinė patikra atlikta teisės aktų nustatyta tvarka, pagal kompetenciją nustatoma, ar transporto priemonės vairuotojas, asmuo, sulaikytas už administracinio teisės pažeidimo padarymą, probuojamasis, karys, taip pat krašto apsaugos sistemos institucijų darbuotojas,

dirbantis aplinkoje, veikiamoje pavojingų veiksnių, ar dirbantis su potencialiai pavojingais įrenginiais, yra neblaivus (girtas) (2 p. 5 d.). Kaip matyti iš šios nuostatos, teisė tikrinti asmenų neblaivumą (girtumą) aplinkos apsaugos valstybinės kontrolės pareigūnams Apsvaigimo nustatymo taisyklėmis suteikta nebuvo. Pažymėtina, jog atsižvelgiant į pasirinktą subjektą, turinčių teisę tikrinti asmenų neblaivumą (girtumą) ir apsvaigimą nuo narkotinių ir psichotropinių medžiagų pateikimo šiose taisyklėse būdą (juos išvardijant) bei atsižvelgiant į ribojantį šios teisės poveikį tikrinamų asmenų atžvilgiu, konstatuotina, jog šis sąrašas yra baigtinis ir negali būti aiškinamas plečiamai. Taip pat išplėstinė teisėjų kolegija atkreipia dėmesį į tai, jog nei aptartoje, nei kitose Apsvaigimo nustatymo taisyklių nuostatose nėra numatyto įpareigojimo aplinkos ministrui pagal kompetenciją išplėsti Vyriausybės nustatytą subjektų, turinčių teisę tikrinti kitų asmenų neblaivumą (girtumą) ar apsvaigimą, ratą.

13. Paminėtina, jog Lietuvos Respublikos medžioklės įstatymo 5 straipsnio 2 dalyje yra nustatyta aplinkos ministro pareiga ir kompetencija tvirtinti Medžioklės Lietuvos Respublikos teritorijoje taisykles, kuriose turi būti nustatyti: medžiojamųjų gyvūnų rūšių sąrašas ir šių gyvūnų medžioklės terminai; draudžiami ir leidžiami medžioklės būdai ir jų taikymo terminai, draudžiami ir leidžiami naudoti įrankiai; medžiojamųjų gyvūnų, kurių medžiojimas yra ribojamas, sąrašas ir kasmetinio jų sumedžiojimo limitų Lietuvos Respublikoje bei atskiruose medžioklės plotų vienetuose nustatymo tvarka; saugaus elgesio medžioklėje reikalavimai bei kiti medžiojimo reikalavimai. Taigi akivaizdu, jog įgaliojimai aplinkos ministrui nustatyti Medžioklės taisykles bei jose numatyti medžiotojams keliamus reikalavimus kyla iš Medžioklės įstatymo, tačiau ir šiuo įstatymu, kaip ir aptartomis ATPK bei Alkoholio kontrolės įstatymo nuostatomis, aplinkos ministrui nėra numatyta kompetencija nustatyti subjektus, turinčius teisę tikrinti kitų asmenų neblaivumą (girtumą) ar apsvaigimą.

14. Kaip jau buvo pirmiau nustatyta, ginčijama Medžioklės taisyklių nuostata Aplinkos ministerija poįstatyminiame teisės akte sureguliuo Medžioklės taisyklių laikymosi kontrolės santykius, įtvirtindama aplinkos apsaugos valstybinės kontrolės pareigūnų teisę reikalauti medžioklėje dalyvaujančius medžiotojus leisti tikrinti jų neblaivumą (girtumą) ar apsvaigimą bei medžiotojų pareigą paklusti tokiam aplinkos apsaugos valstybinės kontrolės pareigūnų reikalavimui bei numatė jos nesilaikymo pasekmes – tai, kad atsisakęs ar vengiantis tikrintis asmuo bus laikomas neblaiviu ar apsvaigusiu nuo psichotropinių medžiagų. Taigi dėl ginčo nuostatos nevykdymo asmenims (medžiotojams) kiltų teisinė atsakomybė, t. y. ja iš esmės yra sudaromos prielaidos taikyti asmenims jų teises ribojančias poveikio priemones. Tokios su asmens neblaivumo ar apsvaigimu susijusios atsakomybės taikymo pagrindai gali būti įtvirtinti tik įstatyme, o asmenų neblaivumo kontrolė – įstatymų nustatyta teisinį reguliavimą detalizuojančiuose ir sukonkretinančiuose poįstatyminiuose teisės aktuose (šiuo atveju – Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarime). Atsižvelgdama į tai, išplėstinė teisėjų kolegija konstatuoja, kad Aplinkos ministerijai poįstatyminiame teisės akte nustačius savarankišką subjektą, turintį teisę atlikti neblaivumo kontrolę, t. y. įtvirtinus teisinį reglamentavimą, kurio nustatymo teisė aplinkos ministrui nebuvo numatyta nei įstatymuose, nei Apsvaigimo nustatymo taisyklėse, buvo pažeistas konstitucinis teisinės valstybės principas ir iš šio principo bei kitų konstitucinių imperatyvų kylantys reikalavimai teisėkūros subjektams, *inter alia* teisės aktų hierarchijos principas.

15. Vertindama atsakovo argumentus, jog ginčijamas teisinis reguliavimas, atsižvelgiant į lingvistinę ginčijamos Medžioklės taisyklių nuostatos konstrukciją, nenumato aplinkos apsaugos valstybinės kontrolės pareigūnų teisės patiems tikrinti medžioklėje dalyvaujančių medžiotojų neblaivumo (girtumo) ar apsvaigimo nuo psichotropinių medžiagų būsenos, o tik suteikia jiems teisę reikalauti, jog medžiotojai tokią būseną pasitikrintų teisės aktų nustatyta tvarka, išplėstinė teisėjų kolegija atkreipia dėmesį, jog vienas iš esminių Konstitucijoje įtvirtinto teisinės valstybės principo elementų yra teisinio saugumo principas, reiškiantis valstybės pareigą užtikrinti teisinio reguliavimo tikslumą ir stabilumą, apsaugoti teisinių santykių subjektų teises, taip pat įgytas teises, gerbti teisėtus interesus bei teisėtus lūkesčius. Šio principo paskirtis – laiduoti asmens pasitikėjimą savo valstybe ir teise. Analizuojant šį principą pažymėtina, kad teisinio saugumo

imperatyvas suponuoja tam tikrus privalomus reikalavimus pačiam teisiniam reguliavimui, *inter alia* tai, kad jis privalo būti aiškus ir darnus, teisės normos turi būti formuluojamos tiksliai (Konstitucinio Teismo 2001 m. liepos 12 d. nutarimas). Tuo tarpu, išplėstinės teisėjų kolegijos įsitikinimu, ginčijama ribojamąjį pobūdį turinti Medžioklės taisyklių 75 punkto nuostata, atsižvelgiant į tai, jog ja aplinkos apsaugos valstybinės kontrolės pareigūnams suteikiamos teisės ribos nėra konkrečiai apibrėžtos, negali būti laikoma aiškia ir tiksliai suformuluota. Kitokios išvados, be kita ko, nesuponuoja ir Aplinkos ministerijos Kauno regiono aplinkos apsaugos departamento direktoriaus 2014 m. gruodžio 15 d. įsakymas Nr. V-112, kuriuo, remiantis *inter alia* Apsvaigimo nustatymo taisyklėmis ir ginčijama Medžioklės taisyklių nuostata, patvirtintas Alkoholio kiekio matavimo prietaisų naudojimo ir atliktų matavimų kontrolės tvarkos aprašas bei atsakingas asmuo įgaliotas išduoti valstybinės kontrolės pareigūnams alkoholio kiekio matavimo prietaisus, t. y. sudaryti galimybes šiems pareigūnams patiems, vykdant gyvosios gamtos apsaugos kontrolę, tikrinti asmenų neblaivumą (girtumą). Taigi matyti, kad pačios Aplinkos ministerijos pareigūnai ginčijamą nuostatą supranta kaip suteikiančią teisę jiems vykdyti minėtą kontrolę, kai tuo tarpu, kaip jau minėta, Aplinkos ministerijai kompetencija įtvirtinti tokį teisinį reglamentavimą nebuvo nustatyta nei įstatyme, nei Vyriausybės nutarime.

16. Taip pat, išplėstinės teisėjų kolegijos vertinimu, svarbu atkreipti dėmesį, kad nagrinėjamu atveju sprendžiama tik dėl įgaliojimų atlikti neblaivumo kontrolę valstybinės kontrolės pareigūnams suteikimo teisėtumo. Šioje nutartyje teikiami išaiškinimai jokių būdu negali būti vertinami ir suprasti kaip paneigiantys kiekvieno medžiotojo pareigą laikytis saugos medžioklėje reikalavimų. Šiame kontekste išplėstinė teisėjų kolegija pažymi, kad kiekvienas medžiotojas privalo laikytis nustatytos medžioklės tvarkos, be kita ko, būti blaivus, neapsvaigęs nuo narkotinių, toksinių ar psichotropinių medžiagų. Konstitucinis Teismas yra konstatavęs: girtavimas – visuotinai pripažintas kaip socialinis blogis; asmens girtumas ar apsvaigimas nuo narkotinių ar toksinių medžiagų neigiamai veikia žmogų (jis nesugeba savęs kontroliuoti, neadekvačiai suvokia susidariusią situaciją, susilpnėja jo veiksmų koordinacija, savitvarda, neretai dėl tokio apsvaigimo atsiranda įvairių neigiamų pasekmių, dėl jo pažeidžiami ir įstatymai) (Konstitucinio Teismo 1997 m. gruodžio 3 d., 2008 m. balandžio 29 d. nutarimai); alkoholio vartojimas gali sukelti visiems žinomus neigiamus padarinius žmonių sveikatai, viešajai tvarkai ir visuomenės narių saugumui, kitoms teisės saugomoms ir ginamoms vertybėms (Konstitucinio Teismo 2008 m. sausio 21 d., 2008 m. balandžio 29 d. nutarimai).

17. Kaip jau buvo minėta, pareiškėjas šioje norminėje administracinėje byloje kėlė klausimą dėl ginčo nuostatos atitikties ne tik konstituciniam teisinės valstybės principui ir teisės aktų hierarchijos principui, bet ir Administracinių teisės pažeidimų kodekso 270¹ straipsniui, Alkoholio kontrolės įstatymo 26 straipsnio 2 daliai ir Apsvaigimo nustatymo taisyklių 2 punkto 5 daliai.

18. Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas savo praktikoje yra konstatavęs, jog kai yra keliamas norminio administracinio akto atitikties keliems aukštesnės galios teisės aktams (jų dalims) ar kelioms to paties teisės akto nuostatoms klausimas, norminio administracinio akto teisėtumo bylą nagrinėjantis administracinis teismas, konstatavęs norminio administracinio akto prieštaravimą vienai aukštesnės galios teisės akto nuostatai, nebepivalo tirti norminio administracinio akto teisėtumo kitų aukštesnės galios teisės aktų nuostatų atžvilgiu (žr., pvz., Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo išplėstinės teisėjų kolegijos 2006 m. gegužės 11 d. nutartį administracinėje byloje Nr. I⁴⁴⁴-2/2006, 2013 m. birželio 18 d. nutartį administracinėje byloje Nr. I²⁶¹-15/2013, kt.). Pagal ABTĮ 116 straipsnio 1 dalį norminis administracinis aktas (ar jo dalis) laikomas panaikintu ir paprastai negali būti taikomas nuo tos dienos, kai oficialiai paskelbtas įsiteisėjęs administracinio teismo sprendimas dėl atitinkamo norminio akto (ar jo dalies) pripažinimo neteisėtu, nepriklausomai nuo to, keliems aukštesnės galios teisės aktams ar jų dalims prieštarauja ginčijamas norminis administracinis aktas.

19. Atsižvelgiant į tai, Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo išplėstinei teisėjų kolegijai šioje byloje konstatavus, kad Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2000 m. birželio 27 d. įsakymu Nr. 258 patvirtintų Medžioklės Lietuvos Respublikos teritorijoje

taisyklių 75 punktas (2010 m. rugsėjo 15 d. įsakymo Nr. D1-768 redakcija) ta apimtimi, kuria nustatyta, jog medžioklėje dalyvaujantys medžiotojai aplinkos apsaugos valstybinės kontrolės pareigūnų reikalavimu privalo leisti būti tikrinami neblaivumo (girtumo) ar apsvaigimo nuo psichotropinių medžiagų būsenai nustatyti, prieštarauja konstituciniam teisinės valstybės principui, suponuojančiam teisės aktų hierarchiją, išnyksta poreikis tirti šios nuostatos atitiktį ATPK 270¹ straipsniui (2002 m. gruodžio 10 d. įstatymo Nr. IX-1260 redakcija), Alkoholio kontrolės įstatymo 26 straipsnio 2 daliai (2012 m. birželio 21 d. įstatymo Nr. XI-2103 redakcija) ir Apsvaigimo nustatymo taisyklių 2 punkto 5 daliai (2012 m. birželio 27 d. nutarimo Nr. 761 redakcija).

Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo 115 straipsnio 1 dalies 2 punktu, 117 straipsnio 1 dalimi, Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo išplėstinė teisėjų kolegija

n u s p r e n d ž i a :

Pripažinti, kad Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2000 m. birželio 27 d. įsakymu Nr. 258 patvirtintų Medžioklės Lietuvos Respublikos teritorijoje taisyklių 75 punktas (2010 m. rugsėjo 15 d. įsakymo Nr. D1-768 redakcija), ta apimtimi, kuria nustatyta, jog medžioklėje dalyvaujantys medžiotojai aplinkos apsaugos valstybinės kontrolės pareigūnų reikalavimu privalo leisti būti tikrinami neblaivumo (girtumo) ar apsvaigimo nuo psichotropinių medžiagų būsenai nustatyti, prieštarauja konstituciniam teisinės valstybės principui, suponuojančiam teisės aktų hierarchiją.

Sprendimas neskundžiamas.

Sprendimas skelbiamas Teisės aktų registre.

Teisėjai

Laimutis Alechnavičius

Anatolijus Baranovas

Romanas Klišauskas

Dainius Raižys

Skirgailė Žalimienė